

Visionsoplæg

Det Frivillige Kulturelle Samråd

Den 29. april 2015

I: Indledning

Der er ingen tvivl om, at oplevelser med kunst, kultur og kulturarv kan bevæge mennesker og forandre deres liv i positiv retning - at man bliver oplivet og oplyst af at beskæftige sig med kunst, kultur og kulturarv. Derfor har moderne velfærdsstater det som et vigtigt mål at sikre fri og lige adgang for alle borgere.

Set i lyset af ovenstående har vi taget initiativ til at skabe et samråd af landsorganisationer på det frivillige kulturelle område.

Vi ønsker at styrke områdets synlighed og fremme dialogen med såvel lokale som nationale politikere, og vi ønsker at styrke udviklingsarbejdet og efteruddannelsen af de frivillige samt sikre mere viden, dokumentation og statistik om de kulturelt frivilliges virke og betydning for kunsten, kulturen og kulturarven.

Det Frivillige Kulturelle Samråd har derfor følgende visioner.

- Vi vil fremme udbuddet og kvaliteten af kunstneriske, kulturelle og kulturarvsbaserede aktiviteter for alle borgere
- Vi vil være mere synlige i kulturdebatten og få mere vægt i kulturpolitikken nationalt og lokalt
- Vi vil være et fælles talerør og en samlende dialogpartner med de kulturpolitiske myndigheder og beslutningstagere
- Vi vil være ligestillet med andre foreningsområder i tilskudspolitikken
- Vi vil støtte og styrke udviklingsarbejde inden for området
- Vi vil styrke området gennem kurser og konferencer
- Vi vil medvirke til at generere forskning, viden og dokumentation om området

Hvem er de kulturelt frivillige

Når vi inden for kulturområdet taler om kulturelt frivillige, drejer det sig om frivillige, der organiserer, koordinerer, arrangerer, formidler, skaber rammer m.v. for kunst og kultur i teaterforeninger, kunstforeninger, musikforeninger, kulturhuse, museumsforeninger, lokalarkiver m. m. I alle foreningerne er både det frivillige og det professionelle område i spil, således som vist i bilag 1, men det er de frivilliges initiativer og engagement, der oftest igangsætter og driver aktiviteterne.

Det frivillige kulturelle foreningsliv udgør en meget omfattende del af det frivillige foreningsliv og den frie oplysning i det civile samfund med en høj grad af dannelsesmæssig og demokratisk potentiale.

Ud over at være en stor del af livsindholdet for mange mennesker betyder de kulturelt frivillige også et mylder af kulturaktiviteter og kulturtilbud rundt om i landet til glæde for store dele af befolkningen - og måske til ekstra glæde i de tyndt befolkede områder, hvor der ellers ikke ville være mange muligheder for at have oplevelser med kunst og kultur. Det

betyder også mulighed for at inddrage grupper af ikke-brugere (ikke-brugere som defineret i "Danskernes kulturvaner 2012"), der måske lettere lader sig friste af "naboen", når det drejer sig om at deltage i et kulturelt arrangement eller som kulturelt frivillig.

II: Baggrund

Adgang til kunst og kultur

Borgernes beskæftigelse med kunst og kultur bidrager til personlig udvikling, aktive medborgere, oplyste fællesskaber og en kritisk offentlighed. Det er derfor vigtigt både for den enkelte og for samfundet, at alle borgere - børn, unge og voksne - får mulighed for at deltage i kunstneriske og kulturelle oplevelser.

Den frivillige indsats

I Danmark har vi sjældent talt så meget om frivilligt arbejde, som vi gør i øjeblikket, og der har aldrig været så mange engagerede i frivilligt arbejde og frivillige aktiviteter som nu. Vi må derfor sige, at danskerne generelt er meget indstillet på at være frivillige. Men måske ikke for enhver pris.

De frivillige kan noget, som det offentlige ikke kan. Frivilligheden og foreningslivet, som vi kender det fra den nordiske model, gror fra bunden. Det handler om mennesker, der går sammen, fordi de har en interesse, de vil varetage, det være sig kulturel, social, idrætslig eller anden – en interesse, som de vel at mærke selv definerer, og som de derfor selv føler ejerskab for. De ønsker desuden at være selvforvaltende og fri af offentlig styring.

Derfor er det en stor misforståelse, når kommunerne tror, at de kan rekruttere frivillige, som de rekrutterer andre medarbejdere, eller lave en målsætning for, hvor mange frivillige, der skal være om nogle år, og i hvilken grad, man vil bruge de frivillige.

Sat på spidsen kan man tilføje, at de frivillige ikke er til salg, for hvis de mister det, der netop har motiveret dem til at blive frivillige, er der ingen tvivl om, at frivilligheden flytter sig til et nyt område.

Erfaringer fra udlandet viser, at det kan give bagslag, når stat og kommune forsøger at styre frivilligheden. Det ses bl.a. i to britiske rapporter om konsekvenserne af statens indsats på frivillighedsområdet. De viser, at indblanding fra myndighedernes side kan betyde, at incitamentet til at deltage i frivilligt arbejde er væk, hvis de frivillige føler, at det mere er et offentligt foretagende end et frivilligt.

Lars Skov Henriksen, der forsker i frivillige organisationer og frivilligt socialt arbejde på Aalborg Universitet, advarer om, at vi i Danmark kan gå hen og få engelske tilstande, hvis det ender med en afskaffelse af armslængdeprincippet. Derimod er det vigtigt, at lade de frivillige administrere sig selv i selvvalgte fællesskaber i foreninger eller grupper, så de kan samarbejde med kommunerne som ligeværdige partnere. Derved kan der i højere grad skabes ejerskab til et projekt, og "outputtet" bliver på denne måde meget større.

Frivillighed og foreningsliv

EU-Kommissionen har hvert år siden 1983 fokuseret på et bestemt område, som skulle være årets tema, og i 2011 var temaet frivillighed. I Danmark oprettede man i frivillighedsåret et sekretariat i Socialministeriet. Der blev også oprettet en følgegruppe, hvor det også lykkedes kulturen at blive repræsenteret. Egentlig er det ulogisk, at man først og fremmest tænker på det sociale område, når man siger frivillighed, for faktisk er der i Danmark flest frivillige inden for idræt og kultur. Det frivillige sociale område udgør kun 9 % af det samlede antal frivillige, mens kulturen, folkeoplysningen og idrætten tilsammen udgør 57 % (Thomas P. Boje, Torben Fridberg og Bjarne Ibsen: Den frivillige sektor i Danmark – omfang og betydning (2006). Socialforskningsinstituttet).

Traditionelt har det været foreningslivet, der har været ryggraden i det danske civilsamfund i mere end 100 år. Foreningsbegrebet er i sagens natur kollektivt eller udtryk for et fællesskab – en forening består af en gruppe mennesker, der går sammen om at fremme et eller andet (typisk almennyttigt) formål. Frivilligbegrebet er derimod individuelt. De frivillige skal ikke nødvendigvis indgå i en eller anden organisatorisk ramme, og det er som regel opgaven, der er det afgørende, og ikke organiseringen.

Men det ændrer ikke det faktum, at der er stor politisk opmærksomhed på frivilligheden i disse år, og at der – især på det sociale område – bliver lagt mange penge i udvikling af området. Det gælder også i Kulturministeriet, når det drejer sig om idrætten, der udgør det største frivillighedsområde, derimod har der ikke i væsentlig grad været øget interesse for det øvrige kulturelle foreningsområde.

Kulturel bæredygtighed

Vi ser et behov for at styrke adgangen til kunst og kultur. Det kan stat og kommuner ikke sikre alene. Vi mener, at et hensigtsmæssigt middel vil være at fremme kulturel bæredygtighed ved i højere grad at bruge ideen "borgere hjælper borgere" - også på det kulturelle område.

Den samlede indsats vil i høj grad også afhænge af, at stat og kommune bliver bedre til at støtte og inddrage de frie kulturelle foreninger og deres frivillige.

Økonomi

Økonomien for landsforeningerne på det frivillige kulturelle område er meget forskellig. Nogle af landsforeningerne får driftsmidler af staten. Det er dog som oftest kun midler, der knap dækker til én ansat samt huslejen. 4 landsforeninger får slet ingen statslige midler.

På lokalt plan gives der nogle steder støtte via det lokale kulturudvalgs rådighedsbeløb, og til nogle af områderne gives der midler til den professionelle del via bestemmelser i teaterloven, musikloven og museumsloven.

Ingen af foreningerne kan få støtte via Folkeoplysningsloven, der støtter undervisningsaktiviteter og ikke læringsaktiviteter, og kun ganske få kommuner i landet har valgt at støtte

via Folkeoplysningslovens § 16, hvor kommunerne kan beslutte at yde tilskud til aktiviteter inden for idræt samt idébestemt og samfundsengagerende foreningsarbejde for personer over 25 år.

Derudover findes meget få søgbare midler til landsforeningerne og de lokale foreninger.

III. Visioner for Det Frivillige Kulturelle Samråd

Formål

Det Frivillige Kulturelle Samråd har følgende formål:

- at alle borgere får adgang til kunst og kultur
- at det frivillige kulturelle foreningsområde får en plads i kulturpolitikken nationalt og lokalt
- at det frivillige kulturelle foreningsområde bliver synligt i kulturdebatten
- at det frivillige kulturelle foreningsområde ligestilles med andre foreningsområder i tilskudspolitikken

Målsætning

Det Frivillige Kulturelle Samråd vil arbejde for:

- at samle de landsorganisationer, der i formål og aktivitet kan tilslutte sig samrådets formål
- at støtte og udvikle det kulturelle arbejde, der kan rummes inden for formålet
- at styrke samarbejdet på tværs af medlemsorganisationerne
- at varetage områdets fælles interesser over for myndigheder, beslutningstagere etc.
- at fremme områdets værdier i samfundet
- at sikre udbuddet af kunstneriske og kulturarvsbaserede aktiviteter
- at styrke området gennem kurser og konferencer
- at medvirke til at indsamle viden og dokumentation om området

Aktivitetsmæssigt vil samrådet arbejde for at etablere et fælles sekretariat

Kerneopgaver

1. Basale sekretariatsopgaver

Som en paraply for det frivillige kulturelle område vil der være basale sekretariatsopgaver, som skal varetages, såsom

- information og rådgivning til medlemsorganisationer bl.a. om nye tiltag inden for området
- hørings svar og dialog med myndigheder og beslutningstagere
- fælles indlæg i den bredere kulturdebat
- servicering af bestyrelsen

2. Tværgående udviklings- og forsøgsarbejde

Der er stort behov for at iværksætte mere systematisk udviklingsarbejde inden for området. Det kan ske ved projekter som fx

- Samarbejde med folkeskolen
- Bedre og lettere adgang til kunst og kulturlivet for marginaliserede børn og unge, indvandrere, socialt svage, ensomme m.v.
- Kunsten, kulturen og kulturarven som løftestang i tyndt befolkede områder
- Udvidet samarbejde med det omgivende samfund
- Større involvering af børn og unge

3. Kurser, seminarer og konferencer

Det er vigtigt at gøre arbejdet som frivillig både spændende, meningsfuldt og lærende. Derfor ønsker Det Frivillige Kulturelle Samråd

- at udvikle kurser, der skal motivere og kvalificere de frivillige, således at deres deltagelse i de frivillige aktiviteter kan blive til endnu større glæde for dem selv og medlemmerne. Kurser vil desuden betyde en styrkelse af den livslange læring, der sker ved deltagelse i foreningslivet og en styrkelse af borgerinddragelsen i det lokale demokratiske liv. Derudover vil kurser i det at arbejde frivilligt, i projektledelse, politisk arbejde, kommunikation samt faglige kurser m.v. være med til at rekruttere og fastholde de kulturelle frivillige.
- at udbyde konferencer og seminarer, der belyser kulturpolitiske spørgsmål af relevant karakter samt præsenterer ny viden på det kulturelle område.

4. Dokumentation m.v.

Det frivillige kulturelle område har ingen tidssvarende forskning eller mere systematisk vidensindsamling og dokumentation af aktiviteter og udviklingsbehov. Det er ikke acceptabelt i betragtning af de frivillige kulturelles store betydning for kulturelle aktiviteter og kulturtilbud rundt om i landet. Derfor ønsker Det Frivillige Kulturelle Samråd:

- at styrke forskning, vidensindsamling og dokumentation af områdets aktiviteter, indsats og betydning
- at kunne kortlægge udviklingsbehov inden for kulturpolitisk prioriterede indsatsområder

IV. Afslutning

Det frivillige kulturelle foreningsområde kan skabe store og gode kunst- og kulturoplevelser for alle, og for få midler kan kulturpolitikere få kvantificeret og kvalificeret kulturtilbuddene rundt om i landet.

Det er samrådets vision, at det kulturelle foreningsliv skal være en del af kulturtilbuddene, og at det skal deltage i samarbejdet med folkeskolen, gøre en indsats i tyndt befolkede områder samt få marginaliserede grupper med i aktiviteterne. Det er derfor nødvendigt at området tænkes ind i de puljer, der afsættes til sådanne projekter.

Flere kulturmidler bør målrettes til det kulturelle foreningsliv, der om nogen vil kunne skabe aktiviteter, der vil gavne både deltagelse, fællesskab og læring og skabe myndige og dannede borgere.

Bilag 1

Det Frivillige Kulturelle Samråd består af landsorganisationer inden for kunst, kultur og kulturarv. I alle foreningerne er der typisk både frivillige og professionelle i spil, således som skitse- ret herunder. Netværket repræsenterer skønsmæssigt ca. ½ mio. aktive, men pga. manglende statistik på området kendes det eksakte tal ikke.

Landsforening	Bestyrelse/ arrangører/ formidlere/	Aktørerne
Danmarks Teaterforeninger	Frivillige	Professionelle turnéteatergrupper
Sammenslutningen af Børne- og Ungdomsfilmklubber	Frivillige	Professionelle film
Sammenslutningen af Danske Filmklubber	Frivillige	Professionelle film
Sammenslutningen af Danske Kunstforeninger	Frivillige	Fortrinsvis professionelle billedkunstnere
Sammenslutningen af Lokalar- kiver	Frivillige	Frivillige (I samarbejde med professionelle arkiver)
Sammenslutningen af Danske Amatørarkæologer	Frivillige	Frivillige (I samarbejde med professionelle museer)
Sammenslutningen af Museumsforeninger i Danmark	Frivillige	Frivillige (I samarbejde med professionelle museer)
Kulturhusene i Danmark	Frivillige	Frivillige (I samarbejde med ansatte)
Kulturelle Samråd i Danmark	Frivillige	Frivillige (I samarbejde med politikere/forvaltning)
Dansk Lokalhistorisk Forening	Frivillige	Frivillige (I samarbejde med forskere/museer)
Samrådet af de litterære sel- skaber (51 forfatterskaber)	Frivillige	Frivillige (I samarbejde med forskere/bibliotek)